

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. יום טוב שחל להיות בשבת ... אף חותם בה מקדש השבת ישראל והזמנים.....1
- ב. שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד ... מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו .. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע.....2
- ג. מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה ... אבל עירובי תחומין לא דלמקני שביתה בשבתא לא.....4
- ד. אין אופין מיום טוב לחבירו ... ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ... ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא5
- ה. מי שלא הניח עירובי תבשילין ... ולא אחרים אופין ומבשילין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשילין לו.....7
- ו. עבר ואפה8
- ז. אכלו עד שלא אפה עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין.....9
- ח. ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור ... דאחמירו בה רבנן טפי ממוזד9
- ט. המעשר פירותיו בשבת בשונג יאכל במוזד לא יאכל.....10
- י. המטביל כליו בשבת.....10
- יא. אסורא דשבת שאני.....10
- יב. נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר.....11
- יג. כלים מלפני השבת ואדם בשבת.....11

דף יז.

**א. יום טוב שחל להיות בשבת ... אף חותם בה מקדש השבת
ישראל והזמנים**

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

בימים טובים¹ בתפילת העמידה מתפלל שבע ברכות שלוש ראשונות ושלוש אחרונות וקדושת היום באמצע – אתה בחרתנו וכו' ותתן לנו ה' אלהינו את יום² ... יעלה ויבא, והשיאנו, וחותם – מקדש ישראל והזמנים

ואם חל בשבת י"א³ שאומר – את יום המנוח הזה ואת יום ... וי"א⁴ שאומר – את יום השבת הזה וכן המנהג. וסמוך לחתימה צריך לומר שבת ומועדי⁵ כו' וחותם – מקדש השבת וישראל והזמנים, וי"א שחותם מקדש ישראל בלא וי"ו, והמנהג כסברא ראשונה.

בדיעבד אם לא הזכיר רק שבת, אין לחזור הברכה משום זה⁶. ואם הזכיר ישראל והזמנים לבד, יש דעות בין האחרונים אם צריך לחזור או לא, והעיקר שאינו חוזר⁷.

טעה וחותם מקדש ישראל והשבת והזמנים לא יצא⁸.

טעה והתפלל תפילה של שבת לבד ולא הזכיר יום טוב, או שהתפלל תפילה של יום טוב ולא הזכיר של שבת לא יצא ידי חובתו⁹.

ג. שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד ... מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר

¹ שו"ע ונו"כ תפז א

² אם לא הזכיר שם החג אלא שאמר את יום טוב מקרא קדש יצא. רע"א שם

³ לשון המחבר בשו"ע

⁴ נו"כ על השו"ע

⁵ שו"ע הרב שם ג

⁶ מ"ב שם ז

⁷ שסב"ל ועיין בערוה"ש שם ד ובשו"ע הרב ג הכריע שאינו חוזר וז"ל "לפי שלא שינה ממטבע שטבעו חכמים בנוסח התימת הברכה כשאומרה בחול והיתה ראויה גם כן ביום טוב כמו שנתבאר א"כ הוא הדין כשהתם ביום טוב בלבד הרי לא שינה ממטבע שטבעו חכמים בנוסח התימת הברכה בכל יום טוב ואף שלא הזכיר בה שבת מכל מקום הרי כבר הזכירו באמצע הברכה וגם התמה במטבע שטבעו בו חכמים בכל יום טוב וגם היום הוא יום טוב וכן כשהתם בשבת בלבד הרי התם במטבע שתיקנו חכמים בכל שבת וגם היום שבת הוא וגם יום טוב הזכיר כבר באמצע הברכה וטוב לחוש לדבריהם שלא לחזור לראש שלא להכניס עצמו לידי ספק ברכה לבטלה".

⁸ פ"ח ועיין שו"ע הרב סעי' ג. ואם תיקן עצמו תוך כדי דיבור מועיל עיין מטה אפרים תקפב כ, אבל אם עבר תוכ"ד, אפילו בשתיקה חוזר.

⁹ אפילו אם בברכת הסיום אמר כהוגן "מקדש השבת ישראל והזמנים" י"א שלא יצא ידי חובתו ולפי הסברא בשו"ע הרב הנזכר יוצא.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

מחזירין אותו .. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל

שבת ואומר קדושת היום באמצע

ראש חודש שחל להיות בשבת¹⁰, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא¹¹. וכולל במוסף בברכה רביעית שבת ור"ת, וחותרם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים¹².

ואם לא¹³ אמרו בערבית באיזה מקום שנוזר, אין מחזירין אותו, בין שר"ח יום אחד בין שהם ב' ימים, מפני שאין מקדשין את החדש בלילה. אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה, מחזירין אותו. ואם נזכר קודם שהתחיל מודים, אומר במקום שנוזר. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קודם שהשלים תפלתו, חוזר לרצה. ואם לא נזכר עד שהשלים תפלתו, חוזר לראש יחזור להתפלל בתנאי של נדבה, וקודם שיחזור יאמר שאם הוא חייב להתפלל, תהיה תפלה זו לחובה, ואם לאו תהיה התפלה לנדבה¹⁴. ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו קודם שיעקור רגליו, חוזר לרצה. ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו, צריך לחזור.

ואם שכח לומר יעלה ויבא בראש חודש, והתחיל מודים, ובאמצע נזכר שלא אמר יעלה ויבא ופסק, וחזר לומר יעלה ויבא בלא חתימת ברכת המחזיר שכינתו לציון, והמשיך באמירת מודים, חייב לחזור לרצה ולומר שוב יעלה ויבא עם חתימת המחזיר שכינתו לציון, שדינו כמי שדילג ברכת רצה. ואם סיים את כל תפלת שמונה עשרה.

הדבר פשוט שמי ששכח לומר יעלה ויבא בראש חודש, אינו רשאי לחזור ולהתפלל מפסוקי דזמרה, אלא יחזור רק על תפלת שמונה עשרה.

מי שמוספק אם הזכיר יעלה ויבא בתפלת שחרית או מנחה של ראש חודש, דינו כאילו ודאי לא הזכיר יעלה ויבא. ואם נזכר אחר שסיים תפלתו, כשחוזר להתפלל יעשה תנאי ויאמר, שאם שכח להזכיר יעלה ויבא תהיה תפלה זו לחובה, ואם הזכיר יעלה ויבא תהיה תפלה זו לנדבה. ואם אירע דבר זה בשבת, אף על פי כן יחזור ויתפלל, ויחשוב בלבו תנאי של נדבה.

¹⁰ שו"ע ונו"כ תכה א

¹¹ שהרי כבר הזכיר שבת בברכה רביעית. מ"ב שם א

¹² בסידורים כתוב בשבת ר"ח ובשאר ימים טובים אחר שמסיים קרבן שבת יסיים "זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור" וכן כתב בסידור רב עמרם. אכן כמה פוסקים כתבו דהוי יתור לשון וקמי שמים גליא והוי הפסק ולכן כתבו שאין לאומרו. מ"ב ס"ק יד

¹³ שו"ע ונו"כ תכב

¹⁴ מכיון שי"א שאינו צריך לזרז כיון שייצא בהזכרת היום במוסף. מ"ב שם ד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

וכן שבת¹⁵ שחל בחול המועד, ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו של שבת, ואומר יעלה ויבא בעבודה.

ואם לא הזכיר צריך לחזור לראש כדין ראש חודש, ואף אם לא הזכיר בתפלת ערבית צריך לחזור לראש ואינו דומה לראש חודש שאין צריך לחזור¹⁶.

במוסף מתפלל כנזכר בדרך שמתפלל במוסף של יום טוב¹⁷.

ג. מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה ... אבל עירובי תחומין לא דלמקני שביתה בשבתא לא

כבר התבאר לעיל דף טז: שיום טוב שחל להיות בע"ש¹⁸, אין מערבין לא עירובי הצרות ולא עירובי תחומין, שנראה כמתקן לצורך מחר, אפילו אם הניח ערוב תבשילין¹⁹, כיון שאין בו כלל צורך ליו"ט עצמו²⁰.

אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים של גלויות²¹, יכול לערב עירובי הצירות בתנאי, שיאמר²² – אם היום חול אני מניחו בשביל עירובי הצרות לשבת, ואם היום קודש אני אומר כלום. ולמחר יאמר אם היום קודש הרי עירבתי אתמול, ואם היום חול אני מניחו לשם עירובי הצרות.

וכן אם עבר או שכח ולא עירב עירוב תבשילין בערב יום טוב בשני ימים טובים של גלויות²³, ונזכר ביום טוב ראשון, מניח ערוב תבשילין בו ביום בתנאי, כיצד לוקח בידו כזית תבשיל בין שנתבשל היום בין שנתבשל

¹⁵ שו"ע ונו"כ תצ ט

¹⁶ שו"ע שם ב ושו"ע הרב שם ג

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁸ שו"ע ונו"כ תקכה ב

¹⁹ דעירובי תבשילין אינו מתיר אלא לתקן צרכי סעודה לצורך מחר. מ"ב שם ג

²⁰ הגה' רע"א ולכן מותר לסדר הבית ולהדיח כלים ביום טוב לצורך שבת, וכן להביא המחזוריים לביהכ"נ, לטבול לכבוד שבת, ולהכין מים במקוה לטבילת מצוה בשבת אם הניח עירוב תבשילין כיון ששייך בהם שיהיה צורך ליו"ט עצמו ועיין במ"ב סי' ש"ב סק"ז הביא את דברי הא"ר שמותר לקפל המלית ביום טוב שחל בער"ש לצורך שבת, וכ"ה בהדיא בשו"ע הרב סי' תקנ"ג סעי' ג' להתיר להדיח כלים ביום טוב לצורך שבת אם הניח ע"ת, וכ"ה בהג' רעק"א סי' תרס"ז (ציינו בשעה"צ שם סק"ז) שמותר להכין ביום טוב הס"ת לקריאת שבת.

²¹ לאפוקי ר"ה שא"א לעשות תנאי דקדושה אחת הן.

²² מ"ב שם ה

²³ שו"ע ונו"כ תקכו כב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

מאתמול, וכביצה פת בין שנאפה היום בין שנאפה מאתמול, (בדיעבד או שאין לו פת די בתבשיל בלבד כמו שנתבאר למעלה דף טו) ומברך עליו²⁴ "אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב". וי"א²⁵ שאין לברך עליו. ואומר אם היום הוא י"ט למחר הוא חול ואיני צריך לערב כלל, ואם היום הוא חול ולמחר יום טוב בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי בו'.

במה דברים אמורים בשני ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של ראש השנה, אף על פי שנוכר ביום ראשון אי אפשר לו לערב בתנאי, לפי שאין כאן ספק חול ששני הימים הן קדושים בודאי והן כיום אחד ארוך²⁶.

וכל זה בעירובי הצרות ועירוב תבשילין, אבל עירוב תחומין, שהרי הוא בקנין, כיון שקונה שביתה²⁷ אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי.

ד. אין אופיז מיום טוב לחבירו ... ממלאה אשה כל הקדרה

בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ...

ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן

שהתנור מלא

ממלאה אשה²⁸ קדירה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לנתח אחד ממנו, מכיון שעל ידי מותר הבשר ישתבח טעם התבשיל, והיתר זה אמור גם אם תשים את מותר הבשר (שאינה צריכה לחג) בקדירה כשזו כבר עומדת על האש²⁹, ובלבד שלא תאמר במפורש שלצורך יום חול היא עושה.

וכל זה שייך דוקא כשמבשל בשר ודגים בקדרה, אבל בשאר תבשילין אינה רשאה להוסיף כשעומדת כבר הקדרה על האש, דאינו מוסיף שבח עי"ז בתבשיל.

²⁴ דעת המ"א וכן פסק בשו"ע הרב שם כא

²⁵ בחי' רע"א הביא בשם ס' לחם סתרים דאין לברך וכ"כ בשמק"ו

²⁶ מ"ב שם עב

²⁷ שו"ע ונו"כ תקכה ב. דקנין שביתה הוא בקנין בית ובית לא קנינן ביום טוב אפילו בתנאי וכתב בא"ר דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד כשכבר עירב מהני בשני יום טוב של גליות וכתב בא"ר דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד כשכבר עירב מהני בשני יום טוב של גליות. מ"ב ו

²⁸ שו"ע ונו"כ תקנ א

²⁹ מ"ב שם ס"ק ה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

וכן כשצולן בשר על השפוד אינו רשאי להוסיף, כשעומד כבר השפוד על האש. אבל בתחלה יכול להוסיף על השפוד כמה שירצה כיון שהוא בטרחא אחת³⁰.

ממלא³¹ אדם דוד מים כדי להממם, אף על פי שאינו צריך אלא לכמות קטנה של מים, והוא שיתן את כל כמות המים על האש בבת אחת אבל לא יוסיף מים לדוד שכבר עומד על גבי האש, אלא אם כן הוא עתיד להשתמש בהם בהג³².

מותר למלא³³ ביום טוב את המיכל של מנורת נפט או של פתיליה לפני שידליקנה, אף אם יש בהוספת הנפט כדי בעירה גם אחרי צאת החג, ובלבד שימלאנה מתוך כלי אחד³⁴, ולא ישפוך כלי אחר כלי, וגם לא יאמר בפירוש, שעושה כן לצורך מוצאי החג. וגם אם המנורה או הפתיליה כבר דולקים, מותר ליתן בה נפט יותר מן הצריך לחג, אם הוא שופך את הנפט מתוך כלי אחד ובשפיכה אחת, אבל אסור ליתן בה יותר מן הנחוץ, אם הוא שופך את הנפט מתוך שני כלים, או אפילו מתוך כלי אחד אם שופכו בשתי שפיכות, אלא אם כן ישתפר אור המנורה על ידי הוספה³⁵.

מותר³⁶ לאפות תנור מלא פת אף על פי שאינו צריך ביום טוב אלא פת אחד, מפני שהפת נאפה יפה כשיש פת הרבה בתוך התנור, ונמצא שאפיית כל הפת היא צורך יום טוב.

אבל אם אינו צריך אפילו פת אחד ביום טוב אסור להערים ולומר אוכל פת אחד ביום טוב כדי להתיר לו לאפות פת הרבה³⁷.

³⁰ שם

³¹ שו"ע ונו"כ שם ב

³² מ"ב טז

³³ שמירת שבת כהלכתה פרק יג אות יח

³⁴ מהא דס"י תקנ ס"ב ובמ"ב ס"ק יד ו – טו, ע"ש ברמ"א ובמ"ב, ומשמע דדוקא אם שופך מכלי אחד, אבל אם הוא שופך משני כלים, אסור להוסיף נפט כדי בעירה גם אחרי צאת החג. וצ"ע בדברי המ"ב סוס"ק ה, דמשמע דהאיסור הוא רק אחרי שהקדירה כבר עומדת על האש, וכ"ה בשו"ע הרב ס"ד, ועיין כף החיים ס"ק לא. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דשאני התם דיכולים לומר על כל חתיכה דאפשר שיאכלנה, משא"כ הכא שרוצה רק את הבעירה ונמצא שהשפיכה השניה של הנפט (או הוספת המים) היא שלא לצורך יום טוב, ואף על גב שהנפט מתערב תיכף ומיד דולק גם מהנפט של השפיכה השניה; ועיין שו"ת חלקת יואב או"ח סי' י. שם הערה עג

³⁵ מהא דס"ע' א ובמ"ב ס"ק ה, וה"ה אם הוא מוסיף נפט שלא לצורך החג כלל, אם האש דולקת ע"כ טוב יותר, ע"ש במ"ב.

³⁶ שו"ע ונו"כ תקן ו

³⁷ שלא התיירו להערים אלא כשכל המלאכה נעשית בבת אחת כגון שאופה כבר אחד גדול מאד כדי שיותיר ממנו לחול, אבל לא כשאופה בכרות הרבה ואוכל אחד מהן ביום טוב כיון שאין דרך להניחה בתוך התנור בבת אחת אלא בזה אחר זה וכל אחד ואחד הוא מלאכה בפני עצמה לפיכך אפילו אם רוצה לאפות כולן בבת אחת לא חלקן חכמים בין אפייה לאפייה ואסרו להערים בכל ענין

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

וכל זה בתנורים שלהם שהיו קטנים, והיו מדבקים הפת סביב דפנות התנור ומתוך שיש בו פת הרבה אין מקום לחומו להתפשט והפת נאפה יפה, אבל בתנורים שלנו שמניחים הפת על שולי התנור אפילו הוא קטן מאד, אסור לאפות בו יותר ממה שצריך לו ביום טוב.

ויש שאין מחלקין³⁸ בין תנורים שלנו לתנורים שלהם ויש לסמוך על דבריהם בשעת הדחק, כגון מי שלא הניח ערוב תבשילין וצריך לו פת לשבת מותר לו לאפות בערב שבת, לצורך השבת אם הוא צריך לפת אחד בו ביום עצמו³⁹.

ובתנורים חשמליים של ימינו שיש פיזור חום אחד לכל דפנות התנור⁴⁰, אין להתיר אף בשעת הדחק.

ה. מי שלא הניח עירובי תבשילין... ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו

מי שלא עירב⁴¹ או שנאבר עירובו, כשם שאסור לו לאפות ולבשל ולעשות כל מלאכות אוכל נפש מיום טוב לשבת, לצורך עצמו, כך אסור לו לעשות לאחרים אפילו בתוך ביתם. שמכיון שלא הניח עירוב תבשילין כל דבר שאסור לעשות או להכין מיום טוב לחול, אסור לו לעשות או להכין מיום טוב לשבת, בין לעצמו בין לאחרים. אבל אשתו ובני ביתו של אדם טפלים הם לעירוב של בעל הבית וגם אם לא הניחו אופים ומבשלים עבורו⁴².

וכשם שהוא אסור, כך אחרים אף על פי שעירבו אסורים הן לעשות או להכין מיום טוב לשבת, לזה שלא עירב, מקמחו או שאר מאכליו, דאף שהם עירבו לא הותר להם ליקח קמח שלו דגם קמחו נאסר כל זמן שהוא שלו⁴³.

ואין לו תקנה אלא שהקמה שהוא צריך לאפות, והתבשילין שהוא צריך לבשל, והגרות שהוא צריך להדליק, וכן כל דבר שהוא צריך להכין מיום טוב לשבת, יתן במתנה גמורה לאדם אחר שעירב, והוא אופה ומבשל

³⁸ רש"ל, וכן פסק המאירי, ומטעם דאם אינו ממלאן, אז הבל הראוי להתפשט בכל התנור אם היה מלא, עתה מתאחות בפת שבו ונאפית יותר מדאי והפת בא לידי חרוך שער הציון שם ס"ק מט

³⁹ מ"ב שם לה בשם השו"ע הרב

⁴⁰ שו"ת באר משה ח"ח סי' קל"ז

⁴¹ שו"ע ונו"כ תקכו ב

⁴² מ"ב שם נו

⁴³ מ"ב שם נט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ומדליק את הנרות ומכין כל צרכי שבת לזה שלא עירב, והוא שיקנה את המתנה בקנין גמור, כגון במשיכה לתוך ביתו של מי שיכין, או בהגבהה טפה אפילו בתוך ביתו של הנותן⁴⁴.

בנים או בנות הנשואים הבאים לבית הוריהם לחג, וכן אורחים המתארחים אצל אחרים, אם ירצו לאפות או לבשל מפתם ותבשילם של מארחיהם, או להדליק נרות לכבוד שבת, נטפלים לבעל הבית⁴⁵, והמחמירים יבקשו מבעה"ב שיזכה להם ע"י אחר ויכוון בעירוב גם בשבילם, או יניחו בעצמם בלי ברכה, וביחוד אם מדליקין את נרות השבת בחדרם המיוחד להם שראוי להם להקפיד לבקש מבעה"ב כנוכר⁴⁶.

והאוכלים אצל אביהם או מארחיהם את כל סעודות החג, ולנים בביתם הפרטי וכן השוהים במלון ומדליקין בחדרם נרות שבת, חייבים מדינא בעירוב תבשילין⁴⁷, לכן יניחו עירוב תבשילין בביתם או בחדרם שבמלון בלי ברכה, ואם יבשלו איזה מאכל, או ירתיחו מים חמים לכבוד שבת, יוכלו להניח עירוב תבשילין בברכה.

ו. עבר ואפה

אם עבר⁴⁸ במזיד או בשונג⁴⁹ ובישל כמה קדרות שלא לצורך יום טוב, מותר לאכלן בשבת או בחול⁵⁰. ויש שמתירים⁵¹ רק אם אין לו תבשילים אחרים וכן עיקר.

ורק במבשל ביום טוב⁵² לצורך חול או לצורך יום טוב שני או לשבת התירו לו לאכול התבשיל כיון שהמזיד אינו מצוי ואם עבר היום לא יעבור פעם אחרת⁵³ ועוד, דאדרבה רצוי שנתיר לו אכילת התבשיל בו ביום שעל ידי כך לא תתקיים מחשבתו שיהיה בישולו לצורך מחר⁵⁴. אך שאר מלאכות עיין להלן עמוד ב'.

דף יז:

⁴⁴ דאלו בקנין סודר אסור. מ"ב שם ס כיון שנראה כמקח וממכר

⁴⁵ א"א בוטשאטש שם

⁴⁶ שו"ת מנח"י ח"ז סי' ל"ו וח"ט סי' נ"ד

⁴⁷ שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' ע"ד, שו"ת באר משה ח"ז דיני בני א"י וחול עמו ש"ז

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם כג

⁴⁹ לא תימא דוקא מזיד שלא ילמדו ממנו לעשות כן דהכל יודעים שהוא רשע אבל בשונג אם נתירו יבואו אחרים להקל ולהערים. מ"ב שם עו

⁵⁰ וראוי לקונסו לפי ראות עיני ב"ד על מה שעשה. ביאור הלכה שם ד"ה מותר

⁵¹ דעת הרמב"ם בבה"ל שם ד"ה אם עבר

⁵² שו"ת בצדה"ח ח"ה סי' צ"ד וח"ו סי' ה'

⁵³ לשון הרמב"ם פ"ו מהל' יום טוב ה"י

⁵⁴ ועיין בשו"ת כת"ס סי' ע"ו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

**ז. אכלו עד שלא אפה עד שלא הטמין הרי זה לא יאפה ולא
יבשל ולא יטמין**

תבשיל⁵⁵ של עירוב תבשילין שנאכל מקצתו או שנאבד קודם שתיקן צרכי שבת, אסור לו לעשות שום מלאכה מיום טוב לשבת, אלא אם כן נשתייר מהתבשיל כזית שלם הראוי לאכילה.

אבל אם נאכל או נאבד הפת של עירוב תבשילין, אין בכך כלום ואפילו חל יום טוב בחמישי ובששי ונזכר ביום טוב ראשון, אין צריך לערב בתנאי שעיקר העירוב הוא התבשיל.

אבל לכתחלה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת, שאז רשאי לאכלם מעיקר הדין.

ומכל מקום מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של עירוב תבשילין עד אחד משלש סעודות השבת כדי לבצוע עליו אם הוא ככר שלם, שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת, ויש נוהגין שלא לבצוע עליו עד סעודה שלישית של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה שמניחין זה הככר ללחם משנה בסעודה הראשונה, ובסעודה שניה של שבת, ובסעודה שלישית בוצעין עליו.

ח. ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור ... דאחמירו בה

רבנן טפי ממזיד

מי שלא הניח עירובי תבשילין ובשל ואפה לאכול בו ביום והותיר או שזימן אורחים ולא באו הרי זה אוכל המותר למחר, ואם הערים⁵⁶ לבשל ב' קדרות לצורך היום, ובאמת אין צריך אלא לאחת, והותיר אחת לצורך מחר הרי זה אסור לאכול לו ולבני ביתו עד מוצאי שבת, דקנסוהו רבנן אבל לאחרים מותר במוצאי יו"ט מיד. ולמה החמירו ואסרו על המערים ולא אסרו על המזיד שאם תתיר למערים נמצאו הכל מערימין וישתקע שם עירובי תבשילין, אבל המזיד אינו מצוי ואם עבר היום לא יעבור פעם אחרת.

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם טו – יז, שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תקכז סעיף כד – כו

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם כד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אולם⁵⁷ מותר במקרה שלא עירב, קודם שתיקן צרכי סעודת שחרית של י"ט שחל להיות בערב שבת, לבשל הרבה קדירות לצורך יום טוב אף על פי שיודע שבודאי לא יאכל כולם ויותר מהם לשבת, והוא שלא יהיה מין תבשיל אחד בשתי קדירות אלא בכל אחת ואחת מין תבשיל אחד שאינו דומה לחבירו, ויטעום מכל תבשיל ותבשיל ביום טוב עצמו.

ט. המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל

אין⁵⁸ מפרישין תרומות ומעשרות בשבת וביו"ט מכיון שדומה למקח וממכר ועוד שהרי זה כמתקן דבר שאינו מתוקן, ואם עבר והפריש במזיד לא יאכל בין לו בין לאחרים עד מוצאי שבת או יו"ט⁵⁹. מטעם קנס, ואם היה בשוגג מותר אפילו לו מיד.

י. המטביל נליו בשבת

יבואר להלן דף יח:

יא. אסורא דשבת שאני

עבר ועשה מלאכה ביום טוב באיסור, אם יש בה איסור תורה⁶⁰ כגון שהתקין מכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מאתמול, או אם בישל ביום טוב סמוך לחשיכה לצורך שבת או לצורך יום טוב שני או לצורך חול, אסור ליהנות ממלאכה זו כמו לענין מעשה שבת⁶¹.

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם כאו מ"ב תקנ ז יא

⁵⁸ מ"ב שלט בה, תקו ב

⁵⁹ תוספות שבת ושאר אחרונים ושכן כתוב בהרמב"ם, ודלא כמגן אברהם דמדמי זה למבשל. ומכל מקום לעיקר הדין איני יודע טעמו של הרמב"ם אמאי מיקל במזיד לו במוצאי שבת, הא כיון דפסק במבשל כר' יהודה, לא מצינו בגמרא שיחלק ר' יהודה במזיד בין דאורייתא לדרבנן, וכבר כתבנו בזה בביאור הלכה בריש סימן שי"ח, עיין שם, ומכל מקום לענין דינא בודאי אין להחמיר בזה, דבלאו הכי פסק הגר"א אפילו במלאכה דאורייתא כר' מאיר, ובדרבנן בודאי יש להקל בזה: שער הציון שם ס"ק כד

⁶⁰ פמ"ג בפתיחה כוללת להל' יום טוב פ"ב אות ה' (ועיי"ש שמסופק אם להתיר בהפ"מ בביישל סמוך לחשיכה) וכן מורין דברי הט"ז סי' תק"ג סק"א ופמ"ג מ"ז שם, שהרי בגמ' למסקנא אישורי שבת שאני דהיינו דאיסור תורה יש לאסור כמש"כ רש"י הכא

⁶¹ כמבואר בריש סי' שיה דבמזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר במוצ"ש מיד, ובשוגג מותר לו ולאחרים במוצ"ש מיד, ובמ"ב שם סק"ז שבמקום הצורך אפשר להקל כר"מ דבשוגג מותר לו ולאחרים מיד, ועוד שם סק"ב דבכל דבר דאיכא פלוגתא אף שמחמירים מ"מ בעבר ועשה אין לאסור בדיעבד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ואם עבר ועשה מלאכות שיש עליהם איסור דרבנן, יש אומרים⁶² שהקילו חכמים ביום טוב והתירו ההשתמשות וההנאה מהמלאכה בין לו ובין לאחרים, ויש חולקים⁶³ וסוברים שגם באיסור דרבנן דינו כמו בשבת, ורק במבשל ביום טוב לצורך חול התירו לו כנזכר.

המציא אש ביום טוב באיסור, מותר ליהנות מהאש⁶⁴ משום שהלהב מתחדש בכל רגע, והעמוד הראשון שהודלק באיסור חלף ועבר לו.

יב. נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר

מי שהתחיל⁶⁵ ללוש עיסתו מיו"ט לשבת וקודם שהספיק לגמור לישתו, נאכל עירובו או שנאבד, מותר לו לגמור הלישה והאפייה של עיסה זו שהתחיל בה בהיתר בעוד עירובו קיים, אבל אסור לו ללוש עיסה אחרת מיום טוב לשבת אחר שנאבד עירובו, ואין צריך לומר שאסור לו לבשל או להתחיל לעשות שאר מלאכות אוכל נפש מיום טוב לשבת אחר שנאבד עירובו.

יג. כלים מלפני השבת ואדם בשבת

אסור להטביל כלים טמאין בשבת⁶⁶ מפני שהוא כמתקן כלי, אבל אדם טמא מותר לטבול מטומאתו⁶⁷, מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים.

⁶² שו"ע הרב סי' תקכ"ב סעי' א' "שלא קנסו חכמים להעושה מלאכה ביום טוב כמו שקנסו להעושה מלאכה בשבת החמורה" וחזר על הדברים בסי' תקכ"ג סעי' י"ג עיין שם, וכ"פ בשו"ת שבה"ל ח"ו סי' ס"ח עפ"י הבי"ו ושו"ע והפוסקים סוסי' תקכ"ג וסוסי' תקכ"ו וביה"ל ריש סי' תקכ"ב

⁶³ שו"ת בצצה"ח ח"ה סי' צ"ד וח"ו סי' ה' שברמב"ם פכ"ג מהל' שבת הט"ו דהמפריש תרו"מ בשבת או ביום טוב במזיד לא יאכל (הו"ד להלכה במ"ב סי' תקנ"ו סק"ב), והרשב"א בעבודת"ק שער ג' אות ד' שאם עבר והטביל כלים ביום טוב אסור (וסותר עצמו מתשובותיו המובאים בב"י סוסי' תקנ"ג שהתיר בזה, וכבר עמדו בזה ואכמ"ל), מאירי ביצה י"ח ע"ב דג"כ אסור להשתמש בכלי שהוטבל ביום טוב ועוד, ובשו"ע סי' תקט"ו סעי' א' דאף בעכו"ם שעשה מלאכה בשביל ישראל אסור ליהנות ממלאכה זו

⁶⁴ ולענין עיקר האיסור אם הוא דאורייתא או דרבנן דעת הט"ו שהוא דאורייתא ומדברי הרע"ב משמע שהוא דרבנן שכתב דדמי למלאכה ועיין תשובת כתב סופר סימן ס"ז שמאריך בזה, ביאור הלכה תקב א ד"ה אין מוציאין

⁶⁵ שו"ע ונו"כ תקכו יז

⁶⁶ רמב"ם הלכות שבת פרק כג הלכה ה

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שכו ח

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

נוהגות הנשים שאינן טובלות מנידתן שלא בזמן בשבת, שניכר שהוא משום טבילה ונראית כמתקן, אולם טבילה בזמנה מותרת⁶⁸. ובמקום שלא נהגו⁶⁹ אין להחמיר אפילו בטבילה שלא בזמנה.

מותר לטבול לקריו שמכיון שנתבטלה התקנה ומותר בתורה ובתפלה אפילו קודם טבילה אינו נראה כמתקן ע"י הטבילה, וכל שכן בנטמא בשבת ויו"ט גופא אין להחמיר, וכן נתפשט המנהג להתיר⁷⁰ אפילו טבילה לתוספת קדשה בלבד⁷¹. אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה שהוא איסור גמור⁷².

⁶⁸ וביאר התרומת הדין סי' רנה, שאף על פי שאם איסור הטבילה הוא משום שנראה כמתקן אין מקום לחלק בין טבילה בזמנה לטבילה שלא בזמנה, מכל מקום כיון שאין איסור גמור לרחוץ אלא מנהג, עדיין הוא יכול להיראות כמיקר, ולכן הקילו בטבילה בזמנה, כאשר לא יכלה לטבול קודם ובעלה בעיר שיש כאן מצוות עונה.

⁶⁹ עיין ברמ"א יו"ד סי' קצו ס"ב

⁷⁰ עיין בתשובות והנהגות (ח"ב סי' ר) שנראה לומר שכהיום שהרבה טובלים לתוספת קדושה, אינו נראה כמתקן, כיון שנראה כטובל לתוספת קדושה, ומצד חשש סחיטה, כיון שעמי הארצות בלאו הכי טובלים ובני התורה יודעים להזהר בסחיטה, אף הגר"א לא היה אוסר, ומה שאסר מפני שבליטא לא היה נפוץ לטבול לתוספת קדושה, ואף מבילת עזרא היו עושים הפרושים בצנעה. ואף דעת הגריש"א (קובץ תשובות ח"א סי' לט) להקל לצורך מבילת עזרא. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' לד) שאף לדעת הגר"א אפשר להטהר על ידי שפיכת תשעה קבין, כיון שאינו מתקן בזה דבר, שאינו מועיל לטהרה אלא ללימוד תורה בלבד.

⁷¹ ידוע בשם האר"י שיש להקפיד מאוד בטבילת שבת בבוקר ואפילו לא נטמא. וכן כתב בתוספת שבת (סי' רס סק"א) שראוי מאוד להזהר בזה. וכן התיר בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תקכו אותיות יב - יג). ובתשובות והנהגות (שם) הביא עדות נאמנה שהחפץ חיים עצמו היה טובל, וכן נהגו הגרי"י קניבסקי ובנו הגר"ה, ולא מיחה החזו"א בידם (אורחות רבינו ח"א עמ' קנב וקנג). וכן כתב בקצות השלחן (סי' קלג בבדה"ש סק"ח), וכתב שכן משמע דעת שו"ע הרב. וכן התיר בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מד)

⁷² וטבילה בחמין עיין שכו מ"ב ס"ק ז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>